

MILJEVCI: JEDNO ILI SEDAM SELA

Sažetak: *Prostor između rijeke Krke i Čikole, a južno od Promine (s izuzetkom brda Nos na sutoku ove dvije rijeke), danas se naziva Miljevci. To je zajednički naziv za sedam današnjih samostalnih naselja, tj. sedam sela od kojih ni jedno pojedinačno nije imenovano imenom Miljevci. Svrha je ovomu članku dvojaka: Prvo, potkrijepiti i dokazati tezu da Miljevci nisu dobili ime po muslimanskom (turskom) begu Miljevcu ili begovima takvog ili sličnog prezimena. I drugo, iznijeti i argumentirati tezu da je ime Miljevci nekada, barem u 17. stoljeću i početkom 18. st. nosilo samo jedno naselje, odnosno jedno selo.*

Analizom objavljenih izvora i literature, posebno geografskih karata i katastara, u članku se iznose činjenice koje ukazuju na to da su Miljevci dobili ime po nekom drugom motivu a ne po Osmanskim (turskim) moćnicima.

Rezultati istraživanja pokazali su da je ime Miljevci prvobitno nosilo samo jedno selo (barem u 17. i početkom 18. stoljeća) koje se prema kartama vjerojatno nalazilo sjevernije od današnjih Karalića. Tim se imenom za cijeli prostor koje ono danas pokriva počinje služiti Katolička crkva za svoju župu i istovremeno mletačka vlast prilikom koncentriranja stanovništva i uređivanja naselja, nakon zauzimanja toga prostora od Osmanlija, radi lakše kontrole i teritorija i stanovništva. U tom procesu nestaje posebno selo Miljevci ali njegovo ime preplavljuje cijeli prostor. U isto vrijeme nestaje i selo imenom Filipović koje biva pokriveno imenom Širitovci o čemu se (na temelju arhivskih izvora) referira u drugom radu. Podrijetlo, značenje i točno vrijeme nastanka imena Miljevci kao i problem njegove preciznije ubikacije i strukture stanovništva trebat će još istraživati.

Ključne riječi: *prostor Miljevaca, ime Miljevci, Župa, danas sedam sela, nekada jedno selo*

UVOD

Jesu li *Miljevci* oduvijek bili naziv područja za sedam sela ili su možda bili samo jedno selo?

Brkan donosi citat iz Izvješća *fra Ivana K. de Vietri* za 1708. godinu u kojem se kaže da je župa “Miljevci, naselje sa četiri sela s vrlo malo obitelji usred kojih se nalazi crkva posvećena sv. Pavlu apostolu.”¹ Brkan odmah ističe da je riječ o “župi Miljevci odnosno *katoličkoj zajednici* na području koji nazivamo Miljevci...” Ne osvrćući se na *de Vietrova* “četiri sela” Brkan nastavlja: “miljevačkih sedam sela mnogo su pretrpjela u iscrpljujućem ratu za oslobođenje Dalmacije od Turaka...” (Brkan, 2008.: 405).

Dalje citira tekst *fra Petra Bačića* iz rukopisa *Župe Franjevačke provincije Pres. Odkupitelja u Dalmaciji* u kojem se kaže: “*Župa Miljevci*. Ravnica što je pukla od drniških humaca na istoku, do Krke i Bukovice na zapadu, te prominentnih župnih sela i gaja, na sjeveru, te do Čikole na iztok i jug, te opet zavinate Krke s juga, zove se Miljevci. Nema posebnog sela zvanog Miljevci, nego to je obćenito ime za taj prostor. To je ime od begova turskih *Miljevic = Miljevac*, čiji su bili tuda posjedi za turskoga vladanja. Ti se begovi spominju u kninskoj i vrličkoj okolici. (...)

(Brkan, 2008.: 406). Brkan dalje dokazuje da slično o nazivu Miljevaca piše i Promar u članku *Kratki pogled u povijest Miljevaca*.²

Brkan utemeljeno i s pravom iznosi svoje drukčije mišljenje o nazivu Miljevci. On se poziva na arhivske izvore³ iz kojih je vidljivo da je “generalni providur Molino darovao fra Andriji Resici i visovačkim fratrima” za zasluge u borbi protiv Osmanskog Carstva (Turaka) “*kuću ili ruševine Turaka s turskog područja Miljevac /istakao Š. P./ (furono di regione delli Turchi Miglievac)*”, te zemlje u Potkonju: “*Pero coll’autorita del Generalato nostro assegniamo al P. predetto la casa o vero Muracche furono di regione delli Turchi Miglievac (...)*”⁴ Brkan smatra da su mnogi autori prihvatili Bačićevo tvrđenje kako su Miljevci dobili ime po turskom begu Miljevac, Miljevci. On, međutim, smatra da je vjerojatno obratno i da se turske begove u konkretnom slučaju “nazivalo prema

¹ Brkan ovaj citat navodi prema “*S. Bačić*, u: *Visovački zbornik*, str. 244.” Citat je posve točan i vjerojatno je preniyet sa strane 245 (a ne 244) i vjerojatno je nekom tiskarskom greškom autorstvo pripisano fra Stanku Bačiću, a ne fra Andriji Nikiću koji je u Visovačkom zborniku naveden kao autor. Usporedi: *A. Nikić*, *Izvješće fra Ivana Krstitelja de Vietri iz 1708. o Visovcu*, u: *Visovački zbornik*, 1997. str. 241-246 (navedeni citat vidjeti na str. 245). Vidjeti i: J. Brkan, *Župa Miljevci i njezini župnici*, 2008.

² Odnosi se na članak *Promar*, *Kratki pogled u povijest Miljevaca (Otkud ime Miljevci)*, u: *Miljevci*, 1 (1977.), br. 1., str. 9-11.

³ Autor se konkretno poziva na *dokument S/1 fol. 104 r. od 8. listopada 1689.* iz Arhiva franjevačkog provincijalata Split-Dobri (= APSD).

⁴ Vidjeti *Brkan*, 2008. str. 406, bilj. 15.

području gdje su živjeli”. Dodaje, da se vjerojatno to “područje nazivalo Miljevci i prije dolaska Turaka u onaj kraj” (Brkan, 2008.).

Svojevremeno je i u listu Miljevci prenijeto da je P. Bačić zapisao: “da su Miljevci u vrijeme turske dominacije bili feudalni posjed turskih begova imenom Miljević ili Miljevac. Otud i ime Miljevcima. Te se begove također spominje u okolini Knina i Vrlike”.⁵ Pišući o konačnom odlasku Turaka tj. Osmanske vlasti iz Dalmacije i konkretno s dnrniškog područja Bačić u svojoj rukopisnoj *Kronici* bilježi: “Miljevci izgubiše svoga bega Miljevca, kada je protran iz Knina”.⁶ Poslije Bačića to su preuzeli i drugi pisci koji su se doticali toga problema kao što su Seid Traljić, Josip Ante Soldo i dr. I sam već duže smatram da je beg ili da su begovi dobili ime po Miljevcima, a ne Miljevci po begu ili po begovima.

Budući da moja majka potječe iz obitelji iz koje i pisac Petar Bačić, nisam se, iz obzira, do sada osvrtao na taj problem i budući da današnji franjevački pisac fra Jure Brkan prvi pobija tezu Bačića, onda se mogu umiješati i iznijeti još neke argumente u prilog tezi da su begovi dobili ime po Miljevcima a ne obrnuto.

Jednako ću tako iznijeti i drugu (hipo)tezu koja glasi: Miljevci su nekada, pa neko vrijeme i u 18. st. bili samo jedno selo. Tokom 18. stoljeća samostalno selo Miljevci nestaje, ali je sačuvano ime. Ime se proširuje na cijelo područje župe oko crkve Sv. Pavla.

O NAZIVU, SPOMINJANJU, SMJEŠTAJU I PROSTORU MILJEVACA

O samom nazivu Miljevci

U Akademijinu rječniku (dalje u ARj) nalazimo i odrednicu *Miljevci* i ova objašnjenja:

- a) zaselak u Bosni u okružju banjalučkom, selo u okružju bihaćkom, zaselak u Hercegovini,
- b) selo u Dalmaciji,
- c) selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj.

Selo u Bosni u okružju bihaćkom vjerojatno bi moglo biti selo nedaleko Sanskog Mosta u BiH. Selo Miljevci pod Grmečom spominje i književnik Branko Ćopić u svojim prozama. Selo Miljevci u Slavoniji zapravo su Miljevci pored Nove Bukovice kod Podravske Slatine.

Miljevci o kojima pišemo vjerojatno su ono selo u Dalmaciji iz ARj.

⁵ Poblize vidjeti u: listu Miljevci, god. I., br. 1, 1977. str. 10.

⁶ *Franovački samostan Visovac na Krči. Povijesnih sgoda i nesgoda Kronaka. Sabrao o. fra Petar Bačić, Visovac 1926. (rukopis u vlasništvu autora ovoga rada). Citirano mjesto na str. 30. O pisanju ovoga prezimena Bačić/Bačić, Usp. K. Kosor, O. fra Petar Krstitelj Bačić, Kačić, br. 5/1973. str. 55-91.*

Dakle, postoje u Hrvatskoj, pored ovih pokraj Drniša, i drugi Miljevci kod Podravske Slatine, a postoje i u Bosni i Hercegovini. Mora da je nešto zajedničko u osnovi toga imena pa bilo da su begovi ili nešto drugo. Međutim, sumnjam da je beg Miljevac bio i ispod Promine i ispod Grmeča i uz rijeku Dravu. Prije će biti da je u osnovi toga imena ipak zajedničko nešto drugo.

Međutim, treba dodati da ima još toponima Miljevci osim ovih koje smo do sada naveli. Lokalitet na kojemu je danas hotel, odnosno hotelsko naselje Lav (Le Meridien Lav) kod Splita naziva se Miljevac (Miglievac). Perislav Petrić u radu *Toponimi Podstrane* piše da je to ime - Miljevac - po predlošku jedne starije mape iz 1669. godine ubilježeno u crtežu iz 1792. godine i kako se zemlje u tom predjelu spominju od 1688. U popisu toponima koje donosi u istom radu, a prema katastarskim mapama iz 1832. i zapisniku čestica iz 1833. katastarske općine Podstrana^{6a}, Petrić iznosi kako su na listi VI ubilježena "dva predjela prema obali Pecine (Pećine) i Miglievzi (Miljevci), danas Miljevac". (Petrić, 1990. : 38).

Među toponimima sačuvanim u živoj predaji, a koja se odnose na polja Podstrane, navodi i Miljevac. Jednako tako i među putovima - Miljevac u istočnom dijelu Strožanca. Prema D. Vlašiću toponim Miljevac baštinen je od Rimljana i to po miljokazu uz nekadašnju rimsku cestu na tom položaju. "... Splicani su i nadalje smatrali dijelom svoga teritorija zapadni dio Podstrane između rječice Žrnovnice i položaja Bile peći u današnjem Miljevcu, na istočnoj strani strožanca" (Vlašić, 1988.). Sam Petrić zaključuje: "Za Miljevac smo čuli da možda nosi naziv po miljokazu, ali s obzirom na položaj uz samu obalu možda je svoj naziv dobio po P l i č n i koja je bogata sitnim pijeskom koji se naziva 'mil' ili 'milo'". (Petrić, 1990. : 45).

Ne ulazeći dalje u nastanak samoga imena htjeli smo samo upozoriti da takvih toponima ima više i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini (moguće i u Crnoj Gori).

Da samo ime naselja (ili područja) ne mora biti po begu svjedoče i neki drugi podaci. Tako je npr. u tursko doba postojao je čovjek koji se zvao *Abdulah Drnišlija*, pa nitko ne tvrdi da je Drniš dobio ime po tom Abdulahu. Prezime Drnišlija ili Drnišlić dobio je, kao i njegovi preci, po mjestu podrijetla. Rođen je ili u Drnišu ili u Sarajevu oko 1660. godine. Drnišlije ili Drnišlići iselili su se iz Drniša za Morejskoga rata vjerojatno 1683. godine. Abdulah Drnišlija studirao je 10 - 15 godina i diplomirao na Fatihovu sveučilištu Sahn u Istanbulu. Ostavio je rukopisni zbornik spisa različita sadržaja.⁷

Za tako nešto imamo bar još jedan primjer, a odnosi se na fra *Ivana Drnišlića*. Fra Ivan Drnišlić 1640. kupuje kuće u Beogradu, 1641. misionar

^{6a} Taj zapisnik čestica spominje i Vjeko Omašić navodeći da se zemlja obrađivala u raznim predjelima, među njima i u predjelu Miljevac. Usp. Vjeko Omašić, *Iz prošlosti Podstrane*, Split, 1995. (posebni otisak).

⁷ *Više o tome vidjeti u: A. Bejić, Sarajlija Abdulah Drnišlija i njegov zbornik bosanskih memorijala 1672. - 1719.* RADOVI Akademije nauka BiH, LX, odjeljenje društvenih nauka, knjiga 19., Sarajevo 1977.; K. Kosor, *Drniška krajina za turskoga vladanja*, 1979.

je u Karaševu, 1657. imenovan je generalnim vizitatorom Bosne Srebre. Za provincijala Bosne Srebre izabran je 1662. u Požezi, dok je drugi provincijal izabran u Fojnici. Međutim, oba izbora su poništena.⁸

Lašvanin u svom *Ljetopisu* pod godinom 1656. bilježi: «Onda činjaše komesara Provincija i učini *fra Ivana Drnišliju*.» Pod godinom 1662., uz ostalo, pišući o kapitolu u Fojnici bilježi: «U ovomu kapitolu učiniše ministrom *fra Ivana Drnišliju*, ...»⁹

F. E. Hoško *fra Ivana* naziva *Drnišaninom* i dodaje mu prezime Živković. On piše: «Martin Požežanin je sazvaio izborni sabor u Veliku, gdje su slavonski, dalmatinski i gvardijan iz Tuzle, Gradovrha, Modriče i Visokog izabrali 19. 2. 1662. za provincijala *fra Ivana Živkovića* iz Drniša». Propaganda¹⁰ «*Ivana Drnišanina* je proglasila nevaljano izabranim provincijalom, a potvrdila je 28. 5. 1662. valjanost izbora Franje Miletića.»¹¹

I treći primjer koji se donekle razlikuje od prethodna dva ali ne previše. Među onima koji su se u 18. stoljeću nastanili iz obližnjih mjesta u Skradin (kao što su Ivan Šimić iz Knina, Jakov Milović iz Drniša, Marko Jadronja iz Jadrtočca itd.) navodi se i *Mijo Ivić iz Miljevaca*. Kako se ne navodi među dobitnicima zemalja ni među trgovcima logično je onda očekivati ga u mlinici. Među posjednicima mlinova na Skradinskom buku, u drugoj kući nedaleko “Cala della Riva” nalazimo da *Pešo* sin pok. *Mije Miljevca* i majka mu *Crna* posjeduju jedno mlinsko kolo. Pretpostavljamo da se radi o nasljednicima spomenutoga *Mije Ivića*. Dakle, otac je *Mijo Ivić iz Miljevaca*, a sin mu *Pešo pok. Mije Miljevca*. Doseljeničko prezime zamijenjeno je drugim nastalim od imena kraja podrijetla tog stanovnika Skradina.¹²

Gdje se Miljevci spominju

Uz Krku i Čikolu (Poljšćica)¹³ bile su tvrđave i kule hrvatskih velikaša u srednjem vijeku, a između tih rijeka nastambe njihovih kmetova, a kasnije

⁸ Više o tome u Karlo Kosor, *Drniška krajina za turskoga vladanja*, Kačić XI, Split 1979., str. 125-194. Citirana mjesta na str. 160-161. Kosor ga još imenuje kao *fra Ivan Dežmanić, Drnišlić*.

⁹ Usporedi: Nikola Lašvanin, *Ljetopis*, (priredio, latinske i talijanske dijelove preveo, uvod i bilješke napisao dr. fra Ignacije Gavran), Synopsis, Sarajevo, Zagreb 2003., str. 256 i 271 – 272.

¹⁰ Skraćeni naziv Propaganda.

¹¹ Za detalje vidjeti: Franjo Emanuel Hoško, Luka Ibrišimović i sukobi među slavonskim i bosanskim franjevcima Bosne Srebre, u: (F. Potrebica, ur.) *Fra Luka Ibrišimović i njegovo doba*. Zbornik radova sa znanstvenog skupa, “Naklada Slap” Jastrebarsko, 2001., str. 1-23.

¹² Usporedi: J. A. Soldo, *Skradin pod Venecijom*, Radovi Zavoda HAZU, Zadar, sv. 33, 1991. str. 131-183 (posebice str. 160 i 180).

¹³ U objavljenim izvorima nalazimo *Polschizza, Polschiza, Poljšćica, Poljšćica, Poljčica* i sl. (rijeka koja teče poljem, poljska riječica). Gunjača dokazuje da godine 1569. “Poljčica još nije bila

slobodnih seljaka. Na današnjem području Miljevaca još uvijek postoje ostaci dviju tvrđava Nelipića, jedva vidljivi tragovi Kamička uz Krku i relativno – kroz tolika stoljeća – urušeni ali ipak sačuvani Ključ pored Čikole.¹⁴ Obje tvrđave i danas vapi i za arheološkim istraživanjima (jer su neistražene) i za konzervatorskim radovima (jer su izložene zubu vremena i posve nezaštićene). Jednako tako i za cjelovitom monografijom.

No, vratimo se Miljevcima. Oni se ne javljaju u objavljenim izvorima koji se odnose na srednjovjekovno razdoblje. Štoviše, i sam Kamičak koji se nalazi iznad Krke, na njenoj lijevoj obali a na terenu («ataru», «confinu») tj. katastarskoj općini/sela Brištani, dakle, na području današnjih Miljevaca javlja se 1372. godine u distriktu *Oprominje*¹⁵ tj. u kraju oko Promine. Danas bi rekli u Promini. To znači da je područje današnjih Miljevaca bilo nekada (u srednjem vijeku) «pokriveno» imenom Oprominje (Promina), a područje, odnosno župa, odnosno općina Promina (Oklaj) graniči («međaši») s Miljevcima (barem od kraja 17. st. i danas).

Prema tome, u najstarijim objavljenim izvorima (do sada) spominje se – a na današnjem području Miljevaca – Kamičak i Ključ (utvrde, gradovi), otok Bijela stijena (danas Visovac), izvan današnjeg područja Miljevaca grad Rog (na desnoj obali Krke; dakle nasuprot Miljevaca) ali je Rog značajan po tome što je Roški slap po njemu dobio ime. Turski/Osmanski popisi taj slap navode pod imenom «slap Rog». K tomu treba dodati da se još u srednjem vijeku spominje Bogočin, doduše, danas na terenu Bogatića prominskih, a ne Bogatića miljevačkih, ali ga spominjemo jer su, najvjerojatnije Bogatići bili jedno naselje, mnogo prostorno veće nego oba samostalna sela danas. Još se u srednjem vijeku, smatramo, na prostoru današnjih Miljevaca spominje villa Drinovljane (Drinovci)^{15a}. Osmanski dokumenti spominju sela Brištane, Kuželj (kao mezru) i selo Česminu (?)¹⁶.

promijenila ime u *Čikojlu*». O tome i o činjenici da se Moseć (sve do početka druge polovice 17. st.) javlja kao Petrova gora, a pojava imena Moseć veže uz konačno oslobađanje Drniša i Knina od Osmanskog Carstva potkraj 17. stoljeća, vidjeti u: Stjepan Gunjača, *Izbor iz djela*, Književni krug, Split, 1991. posebno na str. 289-317.

¹⁴ Te su rijeke zbog trgovine (kontrola prolaza puteva od mora prema unutrašnjosti) i mlinica na njima «privlačile hrvatske velikaše». Kamičak i Ključ, Soldo naziva i gradovima. J. A. Soldo, *Miljevački kraj – djedovina Nelipića*, 1982. str. 19.

¹⁵ (...) et Kemichez in districtu Oprominye iuxta fluvium Kerka in regno nostro Croacie sita et existencia"... donosi Gunjača (prema izvorima koje su prethodno objavili Šišić i Smičiklas). Usporedi: S. Gunjača, *n.d.* str. 98-99.

^{15a} Villa Drinovgliani javlja se najkasnije 1402. godine, Usp. Šibenski diplomatarij, Šibenik, 1986. str. 49, 52, 67, 72, 77, 121.

¹⁶ Fehim Nametak koji je pregledao dokumente u arhivu samostana na Visovcu i sam stavlja upitnik iza sela Česmina. To je selo do sada nepoznato i nije ubicirano. S obzirom na to da sam Nametak stavlja upitnik pomišljao sam na to da se može i drugačije čitati ovo ime u izvorniku. Možda bi najbliže tom imenu bio toponim Čemerac koji se nalazi uz rijeku Krku nasuprot Visovcu, a nedaleko od Kuželja. Poblize o tome: Fehim Nametak, Turski dokumenti visovačkog samostana, u: *Visovački zbornik*, Visovac 1997. str. 293-298. Međutim, u opširnom popisu Kliškog sandžaka (prijevod objavljen 2007.)

U popisu Kliškog sandžaka iz 1550. godine, a u okviru nahije Nečven, čiji je prostor slabo naseljen pa tako i područje današnjih Miljevaca, spominju se sela i/ili mezre: Brištani, Drinovci, Hrvace i u svezi s njima Kaočine, slap Rog i do danas, pa ni danas, neubicirano selo Česmina (?). Pored svega toga još se spominju Bare (danas Brištanske bare) i tvrđava Ključić.¹⁷

Miljevce spominje Franjo Difnik u rukopisnoj knjizi *Povijest Kandijskog rata u Dalmaciji*. Pišući o osvajanju Drniša i o ratnim poduhvatima vlastitog brata (Danijela), on ukazuje na to da je Difnik naredio da se na mjestu porušenog mosta u Roškom slapu napravi drugi od greda i stabala. Tim improviziranim mostom prešli su 1648. g. "Vlasi iz Bogetića s obiteljima i više od dvadeset tisuća grla stoke. Kad ih je sklonio na sigurno, Difnik je proslijedio dalje, spalivši naselje Nečven, kad su Turci nakon kratke borbe napustili tamošnji kaštel. Zatim se zaletio do sela *Umiljevaca* (istakao Š. P.) smještenih tamo gdje se spaja Krka sa Čikolom, prihvatio stanovnike, popalivši i njihove kuće, vratio se skupa s Papalićem, a Foscolo je izbjeglice naklono primio." (F. Difnik, 1986.: 172).¹⁸

Pitanje je, je li u prijepisu rukopisa nastao ovaj podatak o Miljevcima "gdje se spaja Krka sa Čikolom" nešto kasnije nakon što već djeluje župa Miljevci. A ona je najvjerojatnije ustanovljena, najkasnije, 1692. godine.¹⁹ Postoji, dakle, mogućnost da je prepisivač znajući za područje župe Miljevci dodao objašnjenje da je to tamo gdje se spaja Krka sa Čikolom.

Matična knjiga Katedralne župe Svetog Jakova u Šibeniku zabilježila je neka imena onih bjegunaca, izbjeglica iz Osmanskog Carstva na teritorij Mletačke Republike (1647.) i imena njihovih mjesta a koji su sklapali brak ili rađali i

navodi se mezra Česmina, ali bez ikakvog upitnika. Kaže se da pripada Nečvenu i da je u starom defteru bila upisana na dizdara Tur Aliju. Godine 1550. "tu su se nalazila dvojica Vlaha nomada koji su zatražili da na spomenutoj mezri budu upisani uz filuriu". Ta dvojica Vlaha su Radica, sin Radosavov i Radoje, sin Ivanov. Usporedi: *Opširni popis Kliškog sandžaka iz 1550. godine*, str. 106.

¹⁷ Poblježe o tome u: *Opširni popis ...*, str. 89, 106, 155, 352, 390 i 422.

¹⁸ Franjo Difnik, povjesničar (1607.-1672.) rođen je i umro u Šibeniku, a njegov brat Danijel Difnik (Šibenik, 1619.- ?) bio je zapovjednik šibenskog kotara, zatim se istakao u opsadi i osvajanju Drniša od Osmanlija (Turaka) i drugih mjesta 1648. kao npr. Klisa. Za vojnog zapovjednika Drniša postavljen je 1670., gdje boravi kraće vrijeme, zatim sudjeluje u pregovorima s Osmanlijama o razgraničenju. On je i odlučio objaviti bratovo djelo u kojem vjerojatno ima dosta i njegovih podataka. Međutim, nas ovdje zanima kada je rukopis nastao i to zbog spominjanja Miljevaca. Duško Kečkemet koji je i uredio spomenutu knjigu navodi da je rukopis knjige nastao nakon završetka rata i da je dovršen 1671. Međutim, postoji više rukopisa *Povijesti Kandijskog rata u Dalmaciji* odnosno njegovih prijepisa (u Znanstvenoj biblioteci u Zadru nalazi se original i njegov prijepis, u Muzeju grada Splita također se nalazi jedan prijepis, u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu postoji, također, rukopis te knjige i možda još ponegdje).

¹⁹ Da je samostalna župa Miljevci postala najkasnije 1692. tvrdi Stanko Bačić. Vidi: S. Bačić, Pastoralno djelovanje visovačkih franjevaca u vrijeme Osmanlijske okupacije, u: *Visovački zbornik*, 1997., str. 236. To se može zaključivati i po tome što postoje sačuvane matice u Arhivu samostana na Visovcu: Knjiga krštenih ž. Miljevci 1692.-1694. (1696.); umrlih 1692.-1696.; vjenčanih 1692.-1696. Usp. J. A. Soldo, Samostan Majke od milosti na Visovcu, *Kačić*, 2/1969. str. 94-95.

krštavali djecu u Šibeniku. U matičnoj knjizi *vjenčanih* (Liber matrimoniorum) od 1647. do 1688. godine, uz ostale, upisano je i prezime Stojanović iz sela koje se zove - Miglievaz (Miljevac, danas Miljevci) 1650. godine. Tu se, pored Miljevaca, spominje i selo Bogetić i nekoliko prezimena iz toga sela: Dulibić, Vojnić, Marković, Stipanović, Jadrić i Bogdanović, a u matičnoj knjizi *krštenih* iz Bogetića još i Miočević, Vranjić, Hundić i Franić.²⁰

Terminacijom od 8. 10. 1648. godine generalni providur za Dalmaciju i Albaniju, Foscolo određuje mjesečnu plaću od četiri (4) dukata *knezu Dragojlu iz Miljevaca* “sismatico, basso, barba grisa folta, pello nero”.²¹

Živko Bjelanović dokazuje da su toponimi na -ovci/-evci vrlo gusto posijani istočno i zapadno od rijeke Krke.²² I da se u tim nazivima kriju imena srednjovjekovnih vlaških stočara, odnosno vlaških katuna. Vremenom se prvotno značenje “ljudi koji pripadaju čovjeku s imenom u osnovi” izgubilo. (Bjelanović, 1978.:7).

Naziv Miljevci mogao je dakle nastati prema vlaškom imenu *Milj/a* kao što je neko takvo ime (danas teže prepoznatljivo) i u osnovi naziva *Širitovci*. Bjelanović još upozorava da je sigurno da današnje stanovništvo ne vuče izravno porijeklo od ljudi čije je ime sačuvano u toponimiji. U stoljećima nesigurnosti stalna su bila samo sela i smjene stanovništva u njima.

Legenda o Miljevi i Bogdanu nije potvrđena povijesnim izvorima. A teško će se i dati potvrditi čak kad bi zmaja i apstrahirali.²³

²⁰ Vidjeti pobliže u: Karlo Kosor, *Drniš pod Turcima*, 1979.; Prezime Miočević javlja se sve do kraja 19. odnosno početkom 20. stoljeća u Karalićima. Tako Anica Mijočević, žena Ivičina kumuje na krštenju kćerke Paška Vunekić Lovrić iz Širitovaca u listopadu 1895. (Matična knjiga rođenih župe Miljevci 1884. – 1896.); U Upisniku umrlih pod godinom 1899. upisan je Jakov Mijočević iz Karalića koji je umro u 57. godini života, a sahranjen je na groblju kod Imena Isusova u Drinovcima. U rubrici Opazke postoji zanimljiva ali ne do kraja i jasna bilješka: “U Jakova Skelina p. Marka njegovo sve prisvojilo, a i brata mu Mile pok. Jure, a to spodpisom prodaje da ne plati krvarinu za sina Matu. Vjerolomno sve prisvojio siromaštvo Mijočevića. Jakov Mijočević je p. Jure i pok. Lucije od Pletikose.” (*Upisnik umrlih župe miljevačke*: 1. srpnja 1899. do 29. 4. 1907.)

²¹ B. Desnica, *Istorija kotarskih uskoka, 1646.-1684.*, sv. I. Srpska akademija nauka, Beograd, 1950., dokument 47, str. 52.

Istom terminacijom Foscolo određuje jednaku mjesečnu plaću “popu Vukadinu Lukinu iz Kričaka ‘prete greco, avto, pel castagno, barba, rossa, larga, bella persona’”. Radi usporedbe iznosimo još da je toliki iznos plaće određen iduće godine za Janka Mitrovića (otac Stojana Jankovića), a 1650. Stojanu Jankoviću i Filipu Smiljaniću. No, mi za sada ne znamo ništa pobliže o tom knezu Dragojlu.

²² Živko Bjelanović, Toponimi na -ovci/-evci, *Drniški vjesnik*, god. III. br. 7., svibanj 1978. str. 7.

²³ Legendu o Miljevi i Miljevcima zapisali su redom:

- 1) M. Pavlinović, *Pučki spisi*, Zadar, 1876. str. 254-263.
- 2) K. Stošić, *Rijeka Krka*, vlastita naklada, Šibenik 1927. str. 38-39.
- 3) J. Čelar u dnevnom listu “*Slobodna Dalmacija*” oko 1962. godine (negdje sam – što bi rekao Vladimir Mažuranić – zaturio papirić s bilješkom)
- 4) N. Pulić, *Krkom uzvodno*, Matica hrvatska, Pododbor Šibenik b. g. i. (1967/1968.) str. 129-130.
- 5) List *Miljevci*, god. V., br. 2 (9) 1981. str. 22.

Za Miljevce pretpostavlja da je taj naziv nekad označavao jednu ljudsku naseobinu, jedno naselje. (Danas, kao što smo vidjeli to je skupni naziv za sedam samostalnih sela).

Akademik Stipe Gunjača objavio je popis sela kninskoga kotara i broj stanovništva u njima prema jednom mletačkom popisu s početka 18. st. Podatke za sela današnjeg područja Miljevaca donosimo na osnovu toga objavljenoga izvora, dodajući mu jedan podatak iz arhivskih izvora (nekadašnje selo Filipović).

*Stanovništvo Miljevaca 1711.
(po pojedinim selima)*

Redni broj	Naziv sela	Broj stanovnika
1.	Bogatići (Bogetich)	54
2.	Brištani (Bristane)	143
3.	Drinovci (Drinouaz)	154
4.	Ključ (Cluz)	180
5.	Karalić (Caralich)	76
6.	Širitovci (Siratouze)	34
7.	Kaočine (Caucine)	65
8.	Filipovich (Filipović)	79
	UKUPNO MILJEVCI	785

IZVOR: Prerađeno prema Gunjača, 1991. str. 182-184.
a za Filipovich prema DAZ, Katastri 17. i 18. st.

Selo Nos (danas Nos-Kalik) imalo je 1709. godine, prema Venecijanskom katastru, 44 stanovnika u pet obitelji čija su prezimena: Kalik, Bogonović, Zeković (danas Zeljak) i Ninković rečeni Paladin.^{23a}

6) Josip Laća, *Gospodar od Ključa*, Znanje, Zagreb, 1990. (drugo izdanje), str. 25-26.

7) Stipe Skelin-Radnić, *Priče u pjesmama*, Rijeka 1994. str. 40-43.

8) Marko Dragić, Etnografsko-filološki prinosi tradicijskoj kulturi drniškoga kraja u: *Godišnjak Titius*, god. 1., (2008.), br. 1.

^{23a} Državni arhiv Zadar, *Mletački katastri 17. i 18. st.*

O smještaju Miljevaca

Miljevci su dio drniškoga kraja, odnosno određeno područje nekadašnje velike općine odnosno danas dio područja koje pripada Gradu Drnišu. I to jugozapadni dio drniškoga kraja (mikroregije).

Premda se prostor, u šibenskom zaleđu, tj. prostor drniške i kninske općine više-manje naziva krajem oko gornje Krke (naročito to vrijedi za tri polja gornje Krke: Petrovo, Kosovo i Kninsko) ipak su Miljevci u prirodno-geografskom pogledu zapravo uz srednji tok rijeke Krke. Sami stanovnici Miljevaca vodenice na Slapovima Krke kod Skradina (Šibenik) zovu "mlinice u Donjoj Krki", a dio vodenog toka Krke nešto sjevernije od mosta u Roškom slapu (od pristaništa poviše vodopada - ogrlice odakle brod vozi izletnike do kaluđerskog manastira Sv. Arhangel) pa uzvodno "Gornja Krka". Kaže se: "u Gornjoj Krki".

Dakle, Miljevci su kraj oko srednjega toka rijeke Krke. (Jedino sjeverozapadni dio "atar" Bogatića miljevačkih možda pripada gornjoj Krki). Štoviše, rijeka Krka omeđuje Miljevce sa njihove zapadne i južne strane. Sa istočne strane prirodna je granica rijeka Čikola. A sa četvrte i najprostranije tj. sjeverne strane nema tako lako vidljive granice jer se ona proteže između smreka, graba i hrasta s jedne strane miljevačkog, a s druge prominskog gaja, a ti su gajevi uglavnom u ravnici. Sjeverna granica, prema tome ide crtom od rijeke Krke ispod (tj. južnije od) prominskih sela:²⁴ Bogatića, Mratova, Čitluka, Oklaja, Razvođa pa dalje na istok do ispod Velušića, Trbounja i izbijajući južnije od Kamenoloma i Tvornice kreća kod Drniša (a ne obuhvaćajući njih) na kanjon rijeke Čikole. I dalje Čikolom. Međutim, treba isključiti samo brdo Nos i na njemu selo Nos-Kalik jer to područje ne spada u Miljevce, iako je na njih upućeno.²⁵

Miljevci su u prošlosti, kao i danas, u svakodnevnoj komunikaciji uglavnom upućeni na općinsko središte Drniš, ali iz različitih razloga ranije su uz to još bili i na Šibenik, Knin pa i Zadar te u posljednjih 100 i nešto godina i na Split.

Predjele od sutoka planina Velebit i Dinara što se spuštaju i šire k jugu (a drniški i kninski kraj su njihov dio) geografi smatraju cjelovitim zagorsko-gornjačkim prostorom. Stari Miljevčani pak (kao i najveći dio žitelja drniškog kraja) pod sebi najbližom Zagorom podrazumijevaju prostor današnje općine Unešić, odnosno promatrajući s Miljevaca, nešto širi prostor istočno od rijeke Čikole i južno od Moseća.

A poznata je i miljevačka priča o Gornjaku i njegovoj košulji. Ukratko: Uđe Gornjak u prodavaonicu i zatraži košulju ali onakvu kakvu je kupio točno pred

²⁴ Ovdje se ne misli samo na naseljeni dio nego na "atar", "konfin" sela ili katastarsku općinu.

²⁵ O upućenosti. To se odnosi na pohađanje središnje osnovne škole, na snabdjevanje u prodavaonicama, na uključenost u nekadašnju Poljoprivrednu zadrugu "Miljevci" i u udruženje mjesnih zajednica itd.

godinu dana. I još bi mu - kaže - potrajala da je, po nesreći, nije svukao i oprao. Kako ju je oprao tako se i raspala!. Za Miljevčane je pojam Gornjak pomalo apstraktan, a svakako se odnosi na čovjeka s planina, ali sjevernije od njima susjedne planine Promine. Sebe, dakle, ne smatraju ni Zagorcima ni Gornjacima što svakako i nisu.

Neki rječnici sadrže etnik *Gorinci* kojega da stanovnici otoka Krka rabe za stanovnike Hrvatskog primorja. To je čovjek iz «gornjih krajeva». Ž. Muljačić tumači da *Gorinac* dolazi od *Gora*, odnosno augmentativa *Gorina* kakav je naziv za Velebit postojao na otocima. (Muljačić, 1982.).²⁶

Gornjaci (mn) su «žitelji preko Dinare koji su se u zimsko vrijeme spuštali u Prominu po vino i rakiju».²⁷

Rijeka Krka na zapadu dijeli Miljevce od Bukovice te je to ujedno granica između nekadašnje drniške i nekadašnje kninske općine (tj. danas između Grada Drniša i općine Kistanje), a s južne strane Miljevaca, Krka je ujedno granica područja gradova Drniš i Skradin. Od ušća Čikole u Krku granica se odvaja od Krke i dalje se proteže Čikolom, izuzevši Kalike, ostavljajući Gradu Šibeniku sela Goriš i Brnjicu i na istoku od Čikole sela drniške općine Pokrovnik, Pakovo selo i Žitnić.

Što obuhvaćaju Miljevci

Nema jednog mjesta, sela ili naselja u općini Drniš koje bi se tako zvalo. To je zapravo zajednički naziv za sedam, međusobno bliskih sela: Evo tih sela: Bogatići (miljevački, jer sjevernije od njih su njima susjedni Bogatići prominski), Brištani, Drinovci, Ključ, Kaočine, Širitovci i Karalići. Prva tri u nizu ovih sela su uz Krku; Ključ i Kaočine (u lokalnom govoru često Kačine) uz Čikolu, dok su Širitovci i Karalići (u narodnom govoru Širtovci i Karlići) podalje od obe rijeke.

Na području katastarske općine Ključ još su prilično vidljivi ostaci srednjovjekovne utvrde Ključ uz Čikolu, a k.o. Brištani slabije ušćuvani ostaci tvrđave Kamičak uz samu Krku. Na tom prostoru je i Roški slap s još nekoliko vodenića i hidrocentralom (iz 1910.) te franjevački samostan (iz 15. st.) na prelijepom otočiću Visovcu.

²⁶ Muljačić donosi i opširne izvode iz (neobjavljenog) rukopisnog izvještaja o ribarstvu A. Fortisa gdje se, u određenom kontekstu, spominje i etnik *Gorinci*. Dodaje, kako je to 123 godine prije nego je potvrdu (za *Gorinac*) donio I. Milčetić. Detaljnije o svemu tome uključujući i literaturu može se naći u: Ž. Muljačić, *Etnik Gorinci, Onomastica Jugoslavica*, vol. 9, Zagreb 1982., str. 251-255.

²⁷ Ono "preko Dinare" znači gledajući iz (Župe) Promina koja je sjevernije od današnjih Miljevaca. Odrednica gornjaci dodatno se objašnjava pomoću natuknice turmari (m mn) = "grupa gornjaka s konjima". Usporedi: Paško Bikić (1997.), *Prominske beside* (riječi, izreke, zgode i nezgode), Zagreb: Prominski zavičajni klub "Petar Svačić", 1997. str. 29 i 90.

Miljevačka strana (Brina) uz Krku kao i sama rijeka sastavni je dio Nacionalnog parka Krka.

Odakle naziv Miljevci?

Danas Miljevci osim što su zajednički nazivnik za sedam sela, za jedan kraj, jesu i istoimena župa po shematizmu Katoličke crkve i to župa unutar Šibenske biskupije. Još ranije taj je prostor bio uključen u kninsku biskupiju, zatim skradinsku i poslije u šibensku. Župa s tim imenom svakako opstojicpreko tri stoljeća.

Akademijin Rječnik (ARj, dio VI, str. 703) navodi pod odrednicom *Milj* - muško ime od mila. Isto i za *Milja*. Uz to još donosi da su *Milj* i *Milje* zaseoci u Bosni u okružju sarajevskom. Naravno, riječi *milj* i *milja* javljaju se i u značenju mjere za daljinu. K tomu još *milj* znači i debelu iglu sa spljoštenim ostrim krajem kao u dlijeta.

Pod natuknicom *miljak*, ARj, bilježi zemljište na kojem tko sjedi i živi od njega obrađujući ga. Korijen je iz turskog (arap: *mulk* = *imanje*, vlasništvo, svojina). Tako se navodi i primjer: "Onoj prvoj ženi pokloni kuću i još kojekakvi miljkova". A narod u Lici miljkom zove ugodnu i *dražesnu okolinu* oko pojedine kuće ili cijelog sela. Miljak još u nekim krajevima znači *šumu* a u nekima opet (kao u Sjevernoj Dalmaciji) kao da znači *milina*. U primjeru: "To pjevanje ... puno miljka". I dalje, riječ *milje* znači milina, milota ("Oj devojko, milje moje!") ali je i²⁸ tamna značenja u primjeru starog dubrovačkog govora; "Sada veće piši milje". (Primjeri navedeni prema ARj).

Benić piše u *Ljetopisu sutješkoga samostana*: «... mi bo imamo zemlju i *miljće* u Ratnju». Tumačeći riječ *miljće* Gavran opet tvrdi: «bolje bi bilo *milć*; javlja se također u obliku *milić*, *miljać*, *milac* (tur. – ar.) – a) gradilište, b) prazno zemljište, c) zemljišni posjed».²⁹ Prostor Miljevaca u vremenu nastanka toga imena nije neko gradilište, ali je zemljište moglo biti prazno pa postati i nečijim vlasništvom.

Možda je zanimljivo iznijeti da i danas na Miljevcima postoji i toponim *Milja*, a označuje ulicu koja pravcem sjever-jug (iz karličkog Gajića na brištanske Kose) siječe današnju asfaltnu cestu³⁰ Drniš-Roški slap otprilike oko jedan kilometar zapadno od zadnjih kuća u mjestu Širitovci (u pravcu Slapa). Kada netko

²⁸ milje - ovu riječ vidi i kod pjesnikinje Vesne Parun npr. u zbirci *Pjesme*, MH, Zagreb 1948.

²⁹ Usporedi: Bono Benić, *Ljetopis sutješkoga samostana*. Priredio, latinske i talijanske dijelove preveo, uvod i bilješke napisao Ignacije Gavran. Zagreb; Sarajevo: Synopsis, 2003., str. 264. (vidjeti i bilješku 8 na istoj str.).

³⁰ Cesta Drniš-Roški slap duga je 18 km, a asfaltiranje je dovršeno 1968. godine.

ide prema toj ulici ili samom ulicom kaže da ide «na Milju». Vjerojatno je, nekad, na cesti bio miljokaz. Usput, svaka ulica ne samo u nekom selu, nego i u polju, pored njiva, ograda itd. tamo ima u narodu svoje ime.³¹

Nije poznato da je bilo prezime Miljak na Miljevcima. No, to se prezime i danas nalazi u Dalmatinskoj Zagori, pa i u naseljima drniškog kraja. I prezime Miljević postoji u više mjesta u Dalmaciji. Postoji u RH i prezime Miljevac.

Interesantno je da se pokatkad čuje za Miljevce i skraćeni oblik *Miljevo*, ali samo u slučajevima kad se tako govori od milja. Primjer za to nalazimo i u distihu:

“Sedam sela jedno do drugoga,
Nema meni do Miljeva moga”

kao i u sve rijeđem međusobnom upitu, podrijetlom Miljevcana, primjerice u Zagrebu ili Splitu: “Oćemo li u Miljevo”? Ukoliko netko sa strane, dakle netko tko nije sam Miljevcinjanin nego je iz bliske okolice, želi iskazati naklonost, dobrohotnost i simpatije prema nekom mlađem čeljadetu (dječaku, djevojčici, pa i nevjesti pogotovu mladi) oslovit će ga: “E, Miljevo, Miljevo moje” i sl. U drugim prilikama, izuzev ovih spomenutih, taj se oblik (Miljevo) ne čuje.

Poteškoće stvara i to što se u ranijim zapisima ne može uvijek raspoznati i razabrati radi li se o neustaljenoj grafiji, pisarskom nepoznavanju i nehaju, nebrizi, pisarskoj ili štamparskoj pogrešci ili se pak naziv u određeno vrijeme zaista i javljao u onakvom obliku kakvom ga nalazimo zabilježena. To se podjednako može reći i za imena pojedinih sela a i za same Miljevce. Tako pored naziva Miljevci (koji je u protekla dva stoljeća daleko najbrojniji i najčešći) možemo naići i na primjere: Miljenci, Umiljenci, Umiljevci, Miljevac, ali ovaj posljednji Miljevac (upravo Miglievaz u 18. st. najčešće).

I sam Stjepan Zlatović, koji je poznavao taj kraj i njegove stanovnike pa i najučestalije toponime, u knjizi “*Franovci države presv. odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji*”, JAZU, Zagreb 1888., pored oblika Miljevci meće i Miljenci. Oblik Miljevci i izvedenice od njega u knjizi su najčešći kao npr. “Miljevce” (str. 143), “na miljevačku stranu» (str. 157), “na Miljevce” (str. 157) ali npr. na str. 93. piše: “Miljenci i Zagora u dimu i plamenu” (n mjesto v napomena Š. P.).

Oslanjajući se na izvještaj biskupa Calejari piše: “... a na Miljencih sv. Pavla i presvetoga imena Isusova iznova se zidaju” (crkve; str. 180). A na drugom mjestu “... gjenearal naveze vojsku na donje mline, a od Buka prevezoše na Brinu visovačke lađe, i liepim redom izadoše na Miljevce.” (str. 157).

³¹ Vidi *Rječnik toponima Miljevaca*, list Miljevci, god. XXV, br. 1/2000., str. 20-21; god. XXV, br. 2/2000, str. 20-21; god. XXVI, br. 1/2001., str. 23 i god. XXVI, br. 2/2001., str. 26-27, a potpuniji Rječnik trazio bi još neke podatke koji tamo nisu objavljeni (kao npr. kada se prvi put neki toponim javlja itd.).

Dva su dodatna razloga zbog kojih ovdje spominjemo Zlatovića (pored onoga da je on bio dobar poznavatelj miljevačkih prilika). Naravno da u knjizi ima štamparskih grešaka (ta mnoge knjige kod nas i danas vrve njima). Na kraju knjige nalazimo naslov “*Krupnije tiskarske pogreške*” i njihove ispravke, ali riječ Miljenci tu ne navodi tj. ne ispravlja. (Usporedi str. 487 i 488). Drugi je razlog što iz drugih izvora znamo kako je brigu da se što prije štampa to djelo vodio o. Petar Bačić i sam rođen u Miljevcima.³² Mora da je i njemu rukopis bio poznat. Uza sve to, ipak je moguće i da se radi o propustu. A u čitanju rukopisa lako je zamijeniti slova n. i v!

Tako u Venecijanskom katastru iz 1711. piše da je “Ilija Vetečić iz Miljevčiča” vlasnik zemlje u selu Pribude, zatim “Stjepan Breulj iz Miljevaca” u istom selu. Zemlje u Ogorju imaju Grgo Manenice i Grgo Vlajčić “iz Miljevčiča”, te iz istog sela Petar Manenica, dok je Ivan Dželalija “iz Miljevoća”. U selu Vinovo Gornje javljaju se kao vlasnici zemlje Matija Ivić pok. Rade “iz Miljevac” i Pavle Ivić (29 kanapa) “iz Miljevaca”.^{32a}

Naselje Miljevci javlja se i na nekim geografskim kartama

Na Coronellijevoj karti Dalmacije nastaloj u Morejskom ratu, vjerojatno oko 1687. godine, a na području današnjih Miljevaca, južno od Nečvena označen je Bogočin, Brištani, Cripigne i možda Miljevci. (Altić, 2007.: 56).

Na drugoj Coronellijevoj karti oko 1695. godine zabilježeno je da je Knin oslobođen 1688. godine. Na toj se karti, na području današnjih Miljevaca, razabiru naselja Bogieci (Bogatići), Bristane (Brištani), Cluc (Ključ), a između njih ubilježeni su Modenici (što bi mogli biti Miljevci). Gotovo isto, tj. ista imena naselja i njihov raspored između Krke i Čikole, nalazimo na karti G. Cantellija *da Vignole* iz 1689. godine.

Na karti anonimnog kartografa nastaloj 1732. godine (gdje su ucrtane stare granice između Mletačke Republike i Osmanskog Carstva iz 1700. i 1718. godine) prepoznamo ucrtana sva naselja današnjeg područja Miljevaca^{32b}. Južno od Bogatic Sup. nalazimo Bogatic Inf., tj. južno od Bogatića današnjih prominskih nalazimo Bogatiće miljevačke. Dalje, tu su unijeti Brištani, Drinovci, Ključ, Kaočine, Karalić, Širitovci, zatim Roški slap i Visovac, te selo Nos. Prema tome, na toj karti iz 1732. - nakon što je Venecija stabilizirala svoju vlast, osigurala

³² P. Bačić (Brištani, 1847. – Visovac, 1931.) vodio je brigu o objavljivanju knjige Stjepana Zlatovića.

^{32a} Ovaj Pavle Ivić vjerojatno je kapetan P. Ivić pok. Domenika iz Drinovaca koji je početkom 18. st. osim u Drinovcima imao zemlje i u selima: Brištani, Filipović, Nos i drugdje.

^{32b} Zahvaljujem dr. Mireli Slukan-Altić na susretljivosti kod kopiranja ove karte u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, još dok je ona bila na čelu Odjela za kartografiju.

Karta teritorija Knin i Šibenik iz 1732. godine (kao dio karte Dalmacije) gdje su prikazana sva današnja naselja Miljevaca, ali još i sela Filipovići i Miljevac

sjeverne granice u Dalmaciji prema Osmanskom Carstvu, kolonizirala i uredila naselja, vidimo sva današnja naselja (sela) područja Miljevaca. Također vidimo i osmo selo (koje ne spada u Miljevce) a to je ondašnje selo Nos odnosno današnje selo Nos-Kalik. Međutim, na toj karti mi nalazimo još dva sela a kojih danas nema, a to su *Filipović* (o čemu govorimo u drugom radu) i Miglijevaz tj. Miljevac. To je selo jednako označeno kao i sva druga koja smo već nabrojili i ne može se to ime (na karti) onako kako je tamo označeno protezati na cijelo današnje područje Miljevaca. Dakle, to je selo obilježeno i upisano na toj mletačkoj rukopisnoj karti potpuno jednakim znakovima kao i Drinovaz, Siratovaz (Drinovci, Širitovci).

Iako geografska karta tridesetih godina 18. stoljeća nije precizna kao što su današnje karte ipak čitamo – prema tomu gdje su označeni, unijeti - da se Miljevac ili Miljevci nalaze sjeveroistočno od Bogatića (od Bogatića donjih tj. današnjih miljevačkih), zapadno od Trbounja i jugozapadno od Razvođa i dosta južno od Čitluka, zatim sjeverno od Karalića i sjeverozapadno od ondašnjeg sela Filipovića. Danas se na tom području dvaju sela spomenutih na karti ne nalazi ni jedno samostalno naselje. Nema ni posebnog toponima koji bi na to upućivao izuzev možda jednog. Na nekim topografskim kartama, naime, označen je *Miljevački dolac*. On se nalazi desno od današnje ceste Širitovci-Karalići-Okalj. U samim Karalićima čijem stanovništvu je taj *dolac* najbliži i u čijem je zapravo vlasništvu naziva se *Ušin*³³ *dolac*. To je posve razumljivo jer je okoliš toga doca podjednako miljevački kao i on sam pa je bilo nepotrebno označavati ga miljevačkim. Po svoj prilici, informant kartografu one topografske karte bio je netko od stanovnika Promine kojima to i jest Miljevački dolac. Zahvaljujući tom podatku možda bi se moglo i ubicirati nekadašnje naselje Miljevac ili Miljevci. I trebalo bi ga tražiti sjeverno od današnjih Karalića a južno od Čitluka, posebno u prominskim zaseocima Podi, Duvnjaci³⁴ i Validžići i možda na istok sve do zaseoka Manojlovići u Razvođu. Drugim riječima u krugu od oko tri (3) km oko spomenutog Ušina/Miljevačkog doca.³⁵

ZAKLJUČAK

U svakom slučaju, neovisno o preciznoj ubikaciji toga nekadašnjeg sela dogodilo se to da je ime Miljevci preplavilo cijelo područje između Krke i Čikole a južno od Promine, tj. današnje područje Miljevaca. Tome su svakako doprinijela

³³ *Ušin dolac* prema nadimku vlasnika (Ušo). Za terenskih istraživanja po Miljevcima zabilježio sam i šaljive stihove: “Ja se kajem i srcem i dušom, što sam majko ljubovala s Ušom”.

³⁴ Prezime (i zaseok) Duvnjaci, stanovnici na prostoru današnjih Miljevaca izgovaraju Dunjaci ili Donjaci. Kažu: “u Donjacim, na vr’ našeg Gaja”.

³⁵ Ušin/Miljevački dolac je jedna ograđena njiva suhozidom i ograda. Ne čitavi dol kao što je označeno na nekim turističkim propagandnim projektima.

dva faktora. Prvo, uređivanje naselja, njihova koncentracija od strane mletačke vlasti i drugo, formiranje katoličke župe Miljevci, na što su također vlasti Mletačke Republike imali priličan, ako ne i odlučujući upliv (na crkvenu organizaciju).

Nekadašnja župna crkva Sv. Pavla je u ondašnjem selu Filipović (a Širitovci su nekada bili istočnije od Filipovića), a tijekom 18. stoljeća ime Širitovci preplavljaju i nekadašnje selo Filipović. No, Filipović zatičemo i na karti Antonija Grandisa iz 1791. gdje više nema označenog sela Miljevci niti se to ime javlja kao zajedničko ime područja kao što je danas, odnosno uopće se to ime (Miljevci) ne pojavljuje na Grandisevoj karti s kraja 18. stoljeća. Treba još dodati da je crkva Sveti Pavao od potkraj 17. stoljeća (vjerojatno od 1692.) do kraja mletačke vlasti župna crkva. Crkva Ime Isusovo to postaje tek od 1798. što znači godinu dana nakon pada Mletačke Republike. Župnik stanuje na Visovcu (u početku) itd.

Bilo kako bilo, Miljevci su nekada, kao što smo upravo pokazali, najvjerojatnije bili jedno selo odnosno ime jednog jedinog naselja, imali su svoga kneza sredinom 17. stoljeća, iz njega se javlja prezime Stojanović točno sredinom 17. stoljeća, u 18. stoljeću nalazimo ga nekoliko puta na geografskim kartama, a posve pouzdano na kartama iz 1732. i vjerojatno prethodnim kartama Coronellija. Tijekom 18. stoljeća jedno naselje pod imenom Miljevci nestaje ali ono daje svoje ime cijelom području između Krke i Čikole južno od Promine i Drniša i od onda do danas to je zajednički naziv za tih sedam sela i ujedno ime katoličke zajednice odnosno župe.

IZVORI I LITERATURA:

1. Bačić, fra Petar (1926.): *Franovački samostan Visovac na Krki. Povijesnih sgoda i nesgoda Kronaka*, (rukopis u vlasništvu autora ovog rada).
2. Bačić, fra Stanko (1997.): Pastoralno djelovanje visovačkih franjevaca u vrijeme Osmanlijske okupacije, u: *Visovački zbornik*, Visovac, 1997., str. 229-240.
3. Barbarić, J. i Kolanović, J. (1986.): *Šibenski diplomatarij*, Šibenik
4. Bejtović, A. (1977.): Sarajlija Abdulah Drnišlija i njegov zbornik bosanskih memorijala 1672. – 1719., *Radovi Akademije nauka BiH*, LX, odjeljenje društvenih nauka, knjiga 19, Sarajevo.
5. Benić, B. (2003.): *Ljetopis sutješkoga samostana*. Priredio, latinske i talijanske dijelove preveo, uvod i bilješke napisao Ignacije Gavran. Zagreb-Sarajevo.
6. Bikić, P. (1997.): *Prominske beside* (riječi, izreke, zgode i nezgode), Zagreb.

7. Bjelanović, Ž. (1978.): Toponimi na – ovc/-evci, *Drniški vjesnik*, god. III., br. 7, svibanj (1978.), str. 7.
8. Bjelanović, Ž. (2007.): *Onomastičke teme*, Zagreb.
9. Brkan, J. (2008.): Župa Miljevci i njezini župnici, u: *Miljevci u prošlosti*, Visovac-Drinovci, str. 403-424.
10. Desnica, B. (1950.): *Istorija kotarskih uskoka*, 1646.-1684., sv. 1, Srpska akademija nauka, Beograd.
11. Difnik, F. (1986.): *Povijest Kandijskog rata u Dalmaciji*, (ur. Duško Kečkemet, prev.: S. i D. Kečkemet) Split.
12. Dragić, M. (2008.): Etnografsko-filološki prinosi tradicijskoj kulturi drniškoga kraja, u: *Godišnjak Titius*, god. 1. (2008.), br. 1.
13. Državni arhiv Hrvatske: *Geografske karte*.
14. Državni arhiv Zadar: *Mletački katastri 17. i 18. stoljeća*. (razne fascikle).
15. Gunjača, S. (1991.): Hrvatsko historijsko Kosovo, u (svojoj) knjizi: *Izbor iz djela*, Split.
16. Hoško, F.E. (2001.): Luka Ibrišimović i sukobi među slavonskim i bosanskim franjevcima Bosne Srebrene, u: (F. Potrebića, ur.) *Fra Luka Ibrišimović i njegovo doba*. Zbornik radova sa znanstvenog skupa, Jas-trebarsko, str. 1-23.
17. Kosor, K. (1979.): Drniška krajina za turskoga vladanja, *Kačić*, XI, str. 125-194.
18. Laća, J. (1990.): *Gospodar od ključa*, Zagreb.
19. Lašvanin, N. (2003.): *Ljetopis*, (priredio, latinske i talijanske dijelove pre-veo, uvod i bilješke napisao dr. fra Ignacije Gavran), Sarajevo-Zagreb.
20. List *Miljevci*, god. V., br. 2(9), 1981.
21. *Matična knjiga rođenih Miljevci 1884. – 1896.* (starija oznaka: Upisnik rođenih župe Miljevačke od sičnja 1884. do 6. 9. 1896.).
22. *Matična knjiga umrlih Miljevci 1899. – 1907.* (starija oznaka: Upisnik umrlih 1. srpnja 1899. do 29. 4. 1907. župe Miljevačke, knj. V.).
23. Muljačić, Ž. (1982.): Etnik Gorinci, *Onomastica Jugoslavica*, vol. 9, Za-greb, str. 251-255.
24. Nikić, A (1997.): Izvješće fra Ivana Krstitelja de Vietri iz 1708. o Visovcu, u: *Visovački zbornik*, Split.
25. Omašić, V. (1995.): *Iz prošlosti Podstrane*, Split (posebni otisak).
26. (2007.): *Opširni popis Kliškog Sandžaka iz 1550. godine*. Obradili: Fehim Dž. Spaho, Ahmed S. Aličić; priredila Behija Zlatar, Sarajevo: Orijentalni institut.
27. Parun, V. (1948.): *Pjesme*, Zagreb.
28. Pavlinović, M. (1876.): *Pučki spisi*, Zadar.

29. Petrić, P. (1990.): Toponimi Podstrane, *Čakavska rič*, br.2 (1990.), str. 31-50.
30. Pilić, Š. (2003.): Socijalna ekohistorija krajeva uz rijeku Krku (1500-1800) u suvremenim putopisima, *Triplex Confinium (1500-1800): Ekohistorija*, ur. D. Roksandić, I. Mimica, N. Štefanec i V. Glunčić-Bužančić, Split-Zagreb.
31. Pilić, Š. (2000/2001.): Rječnik toponima Miljevaca, *Miljevci*, god. XXV., br. 1/2000., str. 20-21; god. XXV., br. 2/2000., str. 20-21; god. XXVI., br. 1/2001., str. 23 i god. XXVI., br. 2/2001., str. 26-27.
32. Promar (1977.): Kratki pogled u povijest Miljevaca (Otkud ime Miljevci), u: *Miljevci*, I, br. 1(1977), str. 9-11.
33. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika 1882. – 1976.*, Zagreb: JAZU
34. Skelin-Radnić, S. (1994.): *Priče u pjesmama*, Rijeka.
35. Skok, P. (1972.): *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 2. (K-poni), Zagreb.
36. Slukan Altić, M. (2007.): *Povijesna geografija rijeke Krke: kartografska svjedočanstva*, Šibenik.
37. Soldo, J. A. (1991.): Skradin pod Venecijom, *Radovi Zavoda HAZU*, Zadar, sv. 33, str. 131-183.
38. Soldo, J. A. (1982.): Miljevački kraj – djedovina Nelipića, *Miljevci*, god. VI., br. 2(11), 1982., str. 19-27.
39. Soldo, J. A. (1969.): Samostan Majke od milosti na Visovcu, *Kačić*, br. 2, 1969. str. 155-238.
40. Stošić, K. (1927.): *Rijeka Krka*, Šibenik.
41. Vlašić, D. (1988.): *Prošlost Podstrane*, Split
42. Zlatović, S. (1888.): *Franovci države Presv. Odkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji*, Zagreb

Šime PilićUDC: 316.334.55(497.5 Miljevci)
911.373(497.5 Miljevci)
Original scientific paper**MILJEVCI: ONE OR SEVEN VILLAGES**

Summary: *Today Miljevci is the name for an area between Krka and Čikola rivers, south of Promina mountain, (excluding the Nos hill situated at the confluence of these two rivers). It is a name shared by seven independent settlements, i.e. seven villages neither of which bears the name Miljevci. The purpose of this paper is twofold. First, it aims to corroborate and substantiate the thesis that Miljevci were not named after a turkish bey Miljevac or beys of that or a similar name. Second it proposes and argues that, at least in the 17th and the beginning of the 18th century, this was the name of a single village.*

Based on the analysis of published sources and literature, and especially maps and kadaster registers, this paper brings forth some facts that indicate that the origins of the name should be found in some other motives, rather than in the name of Turkish notables.

Ghe results of this research show that, in the the senventeenth and at the beginning of the eighteenth century, only one village bore the name Miljevci. The most probable location of that village was in the area north of the modern village of Karalići Following the Venetian takeover of the area, both the Catholic church and Venetian authorities began to use this name for the whole area. The church authorities used it to denote the area's parish, while Venetian authorities used it to facilitate the počulation concentration and administration of the settlements. During this process the village of that name gradually disappeared while its name turned into a name for the whole area. As another research shows, in the same period another village name – Filipovići – disappeared to be replaced by the name Širitovci.

Key words: *the area of Miljrvci, name Miljevci, Župa, seven contemporary villages, originally one village*

Šime Pilić

UDC: 316.334.55(497.5 Miljevci)

911.373(497.5 Miljevci)

Lavoro scientifico originale

MILJEVCI: UNO O SETTE VILLAGGI

Riassunto: *Il spazio tra il fiume Cherca e il fiume Čikola, a sud di Promina (con l'eccezione della montagna Nos dove si uniscono questi due fiumi) oggi si chiama Miljevci. E il nome comune per sette abitati indipendenti odierni, cioè sette villaggi dai quali ne anche un villaggio si chiama Miljevci. Il scopo di questo articolo è doppio: primo, corroborare e provare il tesi che Miljevci non hanno avuto il nome secondo il bei turco Miljevac o secondo i bei di questo o di simile cognome; secondo, portare e argomentare il tesi che il nome Miljevci una volta, almeno nel 17. secolo e all'inizio del 18. secolo portava solo un'abitato o un villaggio.*

Con l'analisi della letteratura pubblicata, specialmente delle mappe geografiche e dei catasti, nell'articolo si citano i fatti i quali mostrano che Miljevci hanno avuto il nome secondo un'altro motivo, ma non secondo i potentati turchi.

I risultati della ricerca hanno mostrato che il nome Miljevci originariamente portava solo un villaggio (nel 17. secolo ed all'inizio del 18. secolo) il quale secondo le mappe probabilmente si trovava a nord di Karalići. Con questo nome comincia ad utilizzare la Chiesa Cattolica per la sua Parrocchia e contemporaneamente il potere veneziano quando concentrava la popolazione e ordinava gli abitati dopo la conquistazione dello spazio dagli Ottomani per il controllo più facile del territorio e della popolazione. In questo processo sparisce il villaggio Miljevci ma il suo nome allegava tutto il spazio. Nello stesso tempo sparisce anche il villaggio Filipović il quale è stato coperto con il nome Širitovci di cui si riferisce nell'altro articolo.

Parole chiavi: *spazio di Miljevci, nome Miljevci, Parrocchia, oggi sette villaggi, una volta un villaggio.*